

вісник: 36. наук. праць. – Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 87 (8). – С. 219–225.

5. Пантелейчук І. В. Національний інтерес як механізм формування геополітичного іміджу [Електронний ресурс] / І. В. Пантелейчук // Державне управління: удосконалення та розвиток: електрон. наук. фах. вид. – 2012. – № 2. – Режим доступу до журн.: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=389>. – Назва з екрана.

6. Семченко А. А. Внешний и внутренний имидж Украины как демократического государства / Александр Анатольевич Семченко // Известия АлтГУ. – 2013. – № 4 (80). – С. 258–261.

7. Ялаева К. Т. Развитие демократии в современном мире в свете теории «Волн демократизации» / Кристина Тахировна Ялаева // Вестник ЧелГУ. – 2012. – №1(255). – С. 28–32.

Романова О.В.

*кандидат політичних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПІВНІЧНОЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВ У ПОСТЫПОЛЯРНИЙ ПЕРІОД

Зміни, що відбувалися в світі і в Європі, після закінчення «холодної війни», не могли не вплинути на політику країн Північної Європи. Ліквідація блокового протистояння дала можливість нейтральним країнам більш тісно співпрацювати з ЄЕС. У Швеції, нейтралітет якої налічував два з половиною століття, змінилася парадигма зовнішньої політики. Замість розуміння нейтралітету як «свободи від союзів» прийшло формулювання «свобода від військових союзів». Фінляндія і Австрія, що мала до того ж особливі відносини з СРСР, також змогла змінити свою політику щодо ЄС і перейти до більш тісної співпраці з ним.

Поглиблення інтеграційних процесів, завершення будівництва внутрішнього ринку ЄС і все більш значне взаємопроникнення економік європейських країн робило таку співпрацю необхідною. У 1992 р. між країнами ЄЕС і ЄАВТ було укладено угоду про створення Європейського економічного простору (ЄЕП), яка набула чинності з 1 січня 1994 [1, с. 160].

Незважаючи на те, що більшість країн, що входили в ЄАВТ, в даний час входять в ЄС, Європейський економічний простір продовжує існувати, оскільки три країни – Норвегія, Ісландія і Ліхтенштейн бажають брати участь в єдиному ринку, не будучи членами ЄС. Угода про Європейський економічний простір головним чином стосується «чотирьох свобод» внутрішнього ринку ЄС – свободи руху товарів, послуг, людей і капіталів. Угода поширюється також на області, тісно пов'язані з «чотирма свободами», такі як захист прав споживачів, корпоративне законодавство, захист навколишнього середовища, деякі аспекти соціальної політики. У зазначених областях держави, що входять до ЄЕП, інкорпоровали в національне законодавство відповідні правила ЄС.

Одним з найважливіших положень Угоди є гарантія рівних умов конкуренції в усіх країнах ЄЕП. Правила конкуренції, записані в Угоді, відповідають законодавству Співтовариства в цій галузі. Співпраця між державами в рамках ЄЕП поширюється також на області, що не відносяться безпосередньо до «чотирьох свобод», але впливають на соціально-економічний розвиток: дослідження та інновації, освіта, соціальна політика, розвиток малого і середнього бізнесу, туризм, інформаційні служби, аудіо-відео сектор, захист цивільних прав.

Угода надає право країнам, що не входять в ЄС, брати участь в переговорах з Комісією з вироблення загального законодавства, але не дає можливості голосувати при прийнятті рішень. В областях, що відносяться до функціонування спільного ринку, Норвегія, Ісландія та Ліхтенштейн несуть фінансові витрати нарівні з країнами ЄС, однак з співпраці в рамках ЄЕП виключені такі важливі області, як сільське господарство і рибальство, що має принципове значення для Норвегії і Ісландії [1, с. 161].

Незважаючи на створення ЄЕП, в 1991-1992 рр. Норвегія, Швеція і Фінляндія подали заявки на вступ до ЄС. Переговори пройшли швидко і успішно, у січні 1995 р. чотири держави (разом з Австрією) повинні були стати повноправними членами ЄС. Однак на референдумі громадяни Норвегії знову проголосували проти приєднання до Європейського Союзу. Для Швеції і Фінляндії вступ до ЄС пройшов відносно безболісно. На переговорах про вступ значну увагу було приділено питанням приведення національних цін на сільськогосподарську продукцію у відповідність з цінами в ЄС, розмірами фермерських субсидій і виплат, а також деяким аспектам регіональної та екологічної політики. Швеція і Фінляндія змогли вдало вирішити «проблему північних територій» і отримали дозвіл від ЄС виплачувати національні сільськогосподарські субсидії для територій, розташованих вище 62-го градуса північної широти. Новим країнам ЄС згідно загальносоюзним рішенням довелося брати участь в угодах про «добровільне» обмеження експорту [2, с. 301]. В області екологічної політики вступ Швеції і Фінляндії стало потужним стимулом щодо перегляду загальноєвропейських екологічних норм у бік посилювання. Раніше таку ж політику проводила Данія; входження двох нових північних країн, з високими екологічними стандартами, сприяло впровадженню в загальноєвропейське законодавство, зокрема в Амстердамський договір, ряду положень в галузі охорони навколишнього середовища.

Прикладом впливу північного співробітництва на політику ЄС є їх участь в Шенгенській угоді. Фінляндія і Швеція взяли Шенгенське законодавство повністю, Данія же займає досить специфічне положення, – вона повністю бере участь тільки в тих проектах, які підпадають під розділ VI Договору про ЄС, що включає в себе положення про співпрацю в кримінально-правовій сфері. В Амстердамському договорі особлива позиція Данії була зафіксована в спеціальному Протоколі 5. Згідно з його положеннями Данія має можливість не брати участь у всіх діях і заходах в області юстиції і внутрішніх справ, що проводяться в рамках компетенції Товариства. Цей розділ включає візові

питання, імміграційну політику, надання притулку та інші напрямки політики, пов'язані з вільним пересуванням людей. Крім того, якщо Європейська Рада приймає якесь рішення на підставі Шенгенських правил, Данія повинна в шестимісячний термін визначити, чи включає вона це рішення в національне законодавство. Не беручи участі у співпраці в рамках компетенції Співтовариства, Данія проте використовує шенгенські візи. При включенні Шенгенського законодавства в Амстердамський договір, Данія була вельми стурбована тим, щоб воно не чинило негативного впливу на функціонування Північного паспортного союзу, який існує між країнами Північної Європи з 1952 р, і тому активно підтримала бажання Норвегії та Ісландії приєднатися до Шенгенських правил. Таким чином, Норвегія і Ісландія інкорпорувала все Шенгенська законодавство в національне право, беруть участь в обговоренні політики в рамках Шенгенського законодавства, несуть всі фінансові витрати, але не беруть участі в процедурі прийняття рішень [1, с. 72].

Країни Північної Європи є справними платниками до бюджету ЄС, мають хороші показники темпів економічного зростання і високі стандарти рівня життя населення, активно беруть участь в обговоренні всіх нагальних проблем ЄС. Проте не можна заперечувати існування значної частки скептицизму по відношенню до поглиблення європейської інтеграції у Скандинавських країн, наприклад, Данія і Швеція не ввели єдину валюту, хоча фінансово-економічні показники цих країн цілком дозволяють їм приєднатися до зони євро. Таке становище речей обумовлено, в першу чергу, негативним ставленням населення скандинавських країн до збільшення впливу європейських інститутів на внутрішню політику держав-членів ЄС, занепокоєнням за збереження унікальної соціальної моделі і небажанням передавати важливі складові національного суверенітету в ведення загальноєвропейських структур. Однак, домігшись бажаних винятків або включень, скандинавські країни потрапили в пастку іншого роду. Данія і Швеція, будучи членами ЄС, постійно стикаються зі складною дилемою: з одного боку, вони побоюються втратити значну частину свого національного суверенітету, з іншого – не беручи участь у великих проектах ЄС, ці країни знижують свій вплив всередині Союзу (ЕВС, наприклад) [3, с. 19].

Данія і Швеція є послідовними прихильниками розширення ЄС. Це обумовлено, з одного боку, підвищеною увагою скандинавських країн до проблем розвитку демократії в Східній Європі і на пострадянському просторі. З іншого боку, кожне розширення ЄС уповільнює поглиблення європейської інтеграції, що об'єктивно створює більш комфортні умови для самих скандинавських країн в рамках Європейського союзу. Фінляндія, на відміну від інших північних країн, повністю вписалася в структури ЄС. На початку свого перебування в ЄС ця країна з великою обережністю ставилася до передачі національних повноважень у ведення Співтовариства, але поступово її позиція зближалася з позиціями країн-засновниць, і в даний час Фінляндія є активним членом ЄС, які беруть участь у всіх проектах Співтовариства.

Список використаних джерел:

1. Бабынина Л.О. Страны Северной Европы и дифференциация в ЕС // Современная Европа. – 2007. – №3. – С. 58–72.
2. Бабынина Л.О. Особенности участия Скандинавских стран и Финляндии в процессе европейской интеграции // Вестник ННГУ. – 2010. – №3. – С. 296–303.
3. Бочкарьова Т.Ю. Скандинавський субрегіон у процесі диференціації Європейського Союзу // Наукові праці ЧДУ. – 2014. – № 218. – С. 15–21.